

Ibnü'l-Allâf

780

Nektû'l-Hamzan, s. 139-142

Seurbaş no: 5035

030760 İBNÜ'L-ALLÂF

11829 80

İBN AL-ALLÂF
(al-Hasayn ibn 'Alī).

ابن الملافة
(الحسين بن علي)
- شعر / ابن الملافة أبي بكر الحسين بن علي بن أحمد
ابن بشار بن زياد النهرواني البغدادي، . . . : جمع
وتحقيق صبح رديف. - بغداد: [د.ن.]. 1974.
بغداد: منظمة الجامعة). [8° Ya.1787]

"Ši'r...". - Ed. par Şabiḥ Radīf. - Acq.12071-76.

OCAK 1982

- ibnū'l-Allāf

16 TEMMUZ 1992

IBN AL-ALLÂF, al-Hasan ibn 'Alī. A
friend's birthday; to a cat [GAL 1, 81]; trans-
lation by J. D. Carlyle. Arabian literature,
pp. 68-69.

72

∞

الكتب الظاهرية في الطب والصيدلة، دمشق، 1969، 298 - 303؛ ① الخطابي، محمد العربي، فهارس الخزانة الملكية [بالرباط]، الجزء الثاني، الطب والصيدلة والبيطرة والحيوان والنبات، الرباط، 1982، 82 - 87؛ ② الخيمي، صلاح محمد، فهرس مخطوطات دار الكتب الظاهرية، الطب والصيدلة، الجزء الثاني، دمشق، 1981، 178 - 181؛ ③ الدوسري، هيا، فهرس المخطوطات الطبية المصورة بقسم التراث العربي [بالكويت]، الكويت، 1984، 13 - 14، 60 - 61، 190 - 191، 215 - 216؛ ④ ششن، رمضان، وجميل آقبكار، وجميل إيزكي، فهرس مخطوطات الطب الإسلامي باللغات العربية والتركية والفارسية في مكتبات تركيا، استانبول، 1984، 295 - 296؛ ⑤ منصور، عبد الحفيظ، رصيد مكتبة حسن حسني عبد الوهاب [في دار الكتب الوطنية بتونس]، تونس، 1975، 416 - 417.

د. إبراهيم بن مراد
جامعة منوبة - تونس

(090760)

Abul Allaf

بعنوان «الرسالة البدلية» اعتماداً على مخطوطة منه في برلين رقمها 6448؛ 3 - كنز الحكمة المسمى بالألواح، توجد منه مخطوطة تامة في مكتبة بغدادلي وهي (ضمن المكتبة السلিমانية) في اسطنبول رقمها 3/1410، وقد تكون هذه «الألواح» هي نفسها الجداول التي اشتمل عليها القسم الثالث من «تقويم الأدوية».

① الطب والصيدلة

① بروكلمان، كارل، تاريخ الأدب العربي، الجزء الخامس، ترجمة محمود فهمي حجازي، الهيئة المصرية العامة للكتاب، القاهرة، 1995، 256 - 257؛ ② الحاج قاسم، محمود، كتاب تقويم الأدوية أو (المنجح في التداوي من صنوف الأمراض والشكاوي) للعلائي المغربي، مجلة تاريخ العلوم العربية (حلب)، 1/12 - 2 (2001)، 91 - 107؛ ③ حاجي خليفة، كشف الظنون عن أسامي الكتب والفنون، نشرة دار الكتب العلمية، بيروت، 2008، 1/475، 2/175، 478 - 479، 3/403؛ ④ حمارنة، سامي، فهرس مخطوطات دار

ابن العلاف، أبو بكر الحسن بن علي

(ت 318هـ/930م)

وأحمد بن عبد الرحمن الولي وغيرهم [ابن الجزري، غاية النهاية، 222]. «وسمع الحديث الكثير» [الأنساب، 4/232]، وحدث عن الدوري، ونصر بن علي الجهضمي، وحميد بن مسعدة البصري، ومحمد بن إسماعيل الحساني. وروى عنه ابن حيويه، وعمر بن شاهين، وعبد الله بن الحسن بن النحاس، وأبو الحسن الجراحي القاضي، وآخرون [الذهبي، سير أعلام

هو الحسن بن علي بن أحمد بن بشار بن زياد، أبو بكر، التهرواني ثم البغدادي. عُرف بابن العلاف لأن أباه كان يبيع القث [ابن المعتز، طبقات الشعراء، 358؛ وانظر السمعاني، الأنساب، 4/232]. تلقى ثقافة دينية وأدبية واسعة، فقرأ على أبي عمر الدوري المقرئ، «ولعله آخر من قرأ عليه». وقرأ على ابن العلاف أبو بكر الشذائي، وأبو الفرج الشنودّي،

ابن العلاف *Al-Haf*

(الحسن بن علي بن أحمد الشهرزوري، أبو بكر - ت ٣١٨هـ).

- جمع سعيد الغانمي شعره، ونشره في مجلة (البلاغ)، بغداد، السنة السابعة،
العددان ١-٢ (١٩٧٧).

* وجمع صبيح رديف قبله شعر ابن العلاف ونشره في كتاب في: بغداد، مطبعة
الجامعة، ١٩٧٤.

- ١٠٩ -

LIBRARY
ISLAMIC

13 MARCH 2002

ibn al-Allaf
189 EYLOL 1968

with Ṭhaḳīf, Tammām b. 'Alkama was one of the chiefs who supported 'Abd al-Raḥmān I, al-Dākhil [q.v.], in the latter's successful bid (138/755) to re-establish Umayyad rule in al-Andalus after its eclipse in the East. Perhaps the most notable exploit of Tammām b. 'Alkama was his share, with the *mawlā* Badr, in the reduction of Ṭulayṭula [q.v.] (Toledo) in 147/764. Thereafter he was governor of Washka (Huesca), Ṭurṭūsha (Tortosa) and Ṭarasūna (Tarazona), and died at an advanced age, towards the end of the amirate of 'Abd al-Raḥmān I's grandson, al-Ḥakam I, al-Rabaḍī (280/796-206/822).

✕ (2) Tammām b. 'Alkama, more fully Tammām b. 'Amir b. Aḥmad b. Ghālib b. Tammām b. 'Alkama al-Ṭhaḳāfi, the direct descendant of (1), with whom he is often confused. He is said to have died at the age of 96 (lunar) years in 283/896, i.e., his birth should fall in 187/803, but is given as 194/809-10 by Abū Bakr al-Rāzī (cited Ibn al-Abbār). He served as *wazīr* to the Umayyads Muḥammad I [q.v.] (238/852-273/886), al-Mundhir [q.v.] (273/886-275/888) and 'Abd Allāh [q.v.] (275/888-300/912), the last of whom dismissed him. His celebrity is due, however, to his literary work, especially an *urđiūza* (poem in the *rađjaz* [q.v.] metre), which according to Ibn al-Abbār dealt with the conquest of al-Andalus by the Muslims, gave the names of the Spanish governors and Caliphs (*sic*: the Umayyad *amīrs* from 'Abd al-Raḥmān I are apparently meant) and recounted the wars in al-Andalus from the entry of its conqueror Ṭāriḳ b. Ziyād [q.v.] to the last days of 'Abd al-Raḥmān II [q.v.] (206/822-238/852), at which time it was probably composed (Dozy). Ibn al-Kūṭīyya's account of his ancestress, the Gothic princess Sarah (granddaughter of Witiza, the last ruler of the royal line of the Visigoths), appears to have come from the *urđiūza* of Tammām b. 'Alkama, which is now lost. The few lines of poetry attributed to Tammām by Ibn al-Abbār are in a different metre and belong to a different work. Ibn Dīḥya [q.v.] cites Tammām b. 'Alkama for the story of Yahyā b. Ḥakam, known as al-Ghazāl [q.v.], stating that the former interrogated the latter, who was his older contemporary, on his journey to the court of the 'king of the Norsemen', but in view of the unreliable character of Ibn Dīḥya this is not unexceptionable evidence either for the alleged journey, or for the existence of a work in prose by Tammām b. 'Alkama, in addition to those which have been mentioned.

Bibliography: Ibn al-Abbār, *al-Ḥulla al-siyarā*², ed. Dozy (*Notices sur quelques manuscrits arabes*, Leiden 1847-51), 77-8, ed. H. Munis, Cairo 1963, i, 143-4; Ibn al-Kūṭīyya, *Ṭa'rikh iftitāh al-Andalus*, Madrid 1868, 6, 101, 103; Ibn Sa'īd, *al-Mughrib fī ḥulā al-Maghrib*, ed. Shawki Dayf (*Dhakhā'ir al-'Arab*, 10), i, 44; Ibn Khaldūn, Beirut 1954-61, iv, 266 (gives A. H. 149 for the capture of Toledo); Pons Boigues, 47-8; E. Dozy, ed., Ibn 'Iḍhāri, *al-Bayān al-mughrib*, i, introd. 14; idem, *Recherches*², ii, 268; idem, *Hist. mus. Esp.*, new ed. by E. Lévi-Provençal, 1932, index. (D. M. DUNLOP)

✕ IBN AL-ALKAMĪ, MU'AYYAD AL-DĪN MUḤAMMAD, the *wazīr* of al-Musta'ṣim [q.v.], the last 'Abbāsīd caliph. He belonged to a Shī'ī family, which hailed, according to Ibn al-Tikṭākā, from the town of Nīl on the canal of the same name. The *nisba* al-'Alkamī was first borne by his grandfather, who was so called after a canal he had dug and not, apparently, Alkamī [q.v.], the western branch of the Euphrates. According to Hindū-Shāh he held the post of *ustādh al-dār* at the time of al-Musta'ṣim's accession. Ibn al-Tikṭākā, a fellow-Shī'ī, speaks of his distinction

as a scholar, calligrapher and bibliophile and praises him for his statesmanlike qualities; but even he is constrained to admit to his treasonable correspondence with the Mongols prior to the attack on Baghdād. His loyalty seems to have been alienated by the pillaging of the Shī'ī suburb of Karkh [q.v.]. The extent of his treason it is difficult to assess. He was certainly at loggerheads with the military leaders in advocating a conciliatory attitude towards Hūlāgū [q.v.] but on the other hand one cannot credit the statements of Djuzdjāni that he deliberately denuded Baghdād of troops or that he was personally responsible for the breach of the dyke which contributed to the disastrous defeat of the Caliph's army at Bashiriyya. According to Rashīd al-Dīn he was confirmed in his post as *wazīr* by the Mongols and, when he died on 2 Djumādā II 656/6 June 1258, was succeeded in that office by his son, Shāraf al-Dīn Abū 'l-Qāsim 'Alī. On the other hand, Waṣṣāf speaks of his being passed over in favour of one Ibn 'Amrān, a man of the people from Baḳ'ūbā.

Bibliography: Djuzdjāni, ed. Habibi, ii, 190 ff., transl. Raverty, 1229 ff.; Rashīd al-Dīn, *Diāmi' al-tawārikh*, ed. Alizade, 64; Waṣṣāf, ed. Hammer, 54 ff. (trans. 52 ff.); Ibn al-Tikṭākā, *Kitāb al-Fakhri*, ed. Derenbourg, 455 ff., trans. Amar, 580 ff.; Hindū-Shāh b. Sandjar Naḳhdjīwāni, *Tad̄j̄arib al-salaf*, ed. Eghbal, 355 ff.; J. A. Boyle, *The death of the last 'Abbāsīd caliph: a contemporary Muslim account*, in *JSS*, vi/2 (annotated translation of an appendix to the *Ṭa'rikh-i Dīhān-Gushāy* of Djuwaynī attributed to Naṣr al-Dīn Ṭūsī); O. Spies, *Ein unbenutzter Bericht über die Mongolen in Bagdad*, in *Isl.*, xl (1965), 97-112 (annotated translation of an account of the conquest of Baghdād from the *Ṭabaḳāt al-Shāfi'iyya* of Tād̄j̄ al-Dīn Subkī). (J. A. BOYLE)

○ IBN AL-'ALLĀF, ABŪ BAKR AL-ḤASAN B. 'ALĪ B. AḤMAD B. BASHSHĀR B. ZIYĀD IBN AL-'ALLĀF (so called because his father was a seller of *ḳatt*) AL-NAHRĀWĀNĪ, poet and traditionist who lived to be a hundred (218-318/833-930), becoming blind in his old age. He frequented the court at Baghdād and was an intimate particularly of al-Mu'taḍid and Ibn al-Mu'tazz. He knew much poetry and composed a great deal himself, so much indeed that his works, collected by a member of his family and accompanied by accounts of his relations with the persons on whom he had written panegyrics, occupied four hundred *warākas*, if the *Fihrist* reading (Cairo ed., 238) is reliable.

Ibn al-'Allāf's fame however is based almost entirely on a *ḳasīda* of 65 verses (metre *munsarih*, rhyme *-āi*), including here and there gnomic verses in which he laments the death of his cat, killed by neighbours because it was about to eat their pigeons. This poem, which greatly interested al-Ṣāhib Ibn 'Abbād when it was recited to him by the poet's son, Abū 'l-Ḥasan, is considered to be in fact an elegy on the death of Ibn al-Mu'tazz, who had been killed by al-Mu'tadir; it is also thought however that it alludes to the treatment inflicted on al-Muḥassin, the son of Ibn al-Furāt (see D. Sourdel, *Vīrat*, index), or on a slave of Ibn al-'Allāf.

Bibliography: Ibn al-Mu'tazz, *Ṭabaḳāt*, 170-1; Ibn Khallikān, i, 380; al-Khaṭīb al-Baghdādī, vii, 379; Ṣafādī, *Naḳt al-himyan*, 139-42; Damiri, s.v. *hīrr*; H. Bowen, *'Alī ibn 'Isā*, Cambridge-London 1928, 81-2; F. Bustāni, *Dā'irat al-ma'ārif*, iii, 388-9. (CH. PELLAT)

✕ IBN AMĀDJÜR or IBN MĀDJÜR, name of a family of astronomers from Farghāna. The

Dūjūnīn, dikkate al

ḳat-3
saray
- dar
- ḥayfī, bir col
- refakat ex
- medih
- tutunak, 19
- ḳaslanma
- neci, 22, dar
- mensiye, yas
- qiverin
- ezberden
- mensiye
- kasdet
- mnamale
- (agui, ay, ce)

Further reading

- Fück, J., *Die arabischen Studien in Europa bis in den Anfang des 20. Jahrhunderts*, Leipzig (1955), 54, 58, 67f.
Grohmann, A., *Il 'kitāb. al-'āgurrūmiyyah'*, Rome (1911).

M.G. CARTER

See also: grammar and grammarians

Ibn 'Alīwa
(1286–1353/1869–1934)

Aḥmad ibn Muṣṭafā ibn 'Alīwa, also known as al-Shaykh al-'Alawī, was a popular Algerian Ṣūfī master and the founder of the al-'Alawiyya al-Darqāwiyya mystical brotherhood. Born at Mostaganem, Algeria, of a noble but impoverished family, Ibn 'Alīwa was soon attracted to Ṣūfī life. At first he joined the miracle-working 'Isāwa brotherhood, then, disaffected, became a disciple of Shaykh al-Būzīdī, head of the more sober Darqāwa, a branch of the great Shādhilī *ṭarīqa* of the Maghrib. In 1327/1909, upon the death of his master, Ibn 'Alīwa decided to found his own brotherhood, which was to become popular not only among Algerian Muslims but also with some Western intellectuals, especially French, who flocked to his lodge, attracted by his serenity, versatility and openness to all religious teachings, including Christianity. Later on, his European visitors, e.g. R. Guénon, F. Schuon, T. Burckhardt, M. Vālsan, etc., took to propagating his ideas among theosophically-minded Western intellectuals. They presented him as an exemplary Ṣūfī master and a faithful follower of the great Ibn 'Arabī.

In his native Algeria, however, Ibn 'Alīwa's activities met a much more restrained reception. He ran afoul of the local reformers led by Ibn Bādīs, who accused him of fostering Ṣūfī superstitions incompatible with the 'pure' Islam of the Prophet's epoch. Unabashed, Ibn 'Alīwa vigorously defended traditional Ṣūfī values and practices. His poetical works, Koranic commentaries and theological tracts evince a heavy indebtedness to the controversial monistic ideas of Ibn 'Arabī, Ibn al-Fārid and 'Abd al-Karīm al-Jilī. This fact was duly exploited by his detractors, who viewed those mystics as dangerous heretics. For all his tolerance, Ibn 'Alīwa was critical of the 'corruptive' influence of Westernization on Algerian society, a point over

which he agreed with Ibn Bādīs and his reformist followers. Despite his Western followers' claims to the contrary, his influence was mostly confined to North Africa and some Algerian communities in France.

Further reading

- Berque, A., 'Un Mystique moderniste: le cheikh Benalioua', *Revue africaine* (1936), 691–782.
Burckhardt, T., 'Le Prototype unique', *Études traditionnelles* (August–September 1938), 292–303.
Lings, M., *A Sufi Saint of the Twentieth Century*, 2nd edn, Berkeley and Los Angeles (1971).
Merad, A., *Le Réformisme musulman en Algérie*, Paris and The Hague (1967), 75–6.

A. KNYSH

Ibn al-'Allāf
(d. 319/931 at a great age)

Abū Bakr al-Ḥasan ibn 'Alī ibn Aḥmad ibn al-'Allāf al-Nahrawānī was a poet, transmitter of poetry and companion of the caliph al-Mu'taḍid. He was brought up in Baghdad, but little is known of his life. He was greatly admired by Ibn al-Mu'tazz, who quotes several examples of his poetry in which a mastery of rhetorical figures serves to enhance the expression of authentic feeling. Ibn al-'Allāf is best known for an elegy of his cat, which runs to over sixty lines; although this poem is believed by some simply to commemorate the cat's death at the hand of irate neighbours after it had killed their pigeons, others regard it as a covert elegy of Ibn al-Mu'tazz, whom Ibn al-'Allāf did not dare to mourn openly.

Text editions

- Dīwān ibn al-'Allāf*, Ṣabīḥ Radīf (ed.), Baghdad (1974).
Ibn al-Mu'tazz, *Ṭabaqāt al-shu'arā'*, 'Abd al-Sattār Aḥmad Farrāj (ed.), 4th edn, Cairo (1981), 358–9.
Ibrāhīm al-Najjār (ed.), *Majma' al-dhākira*, vol. 4, *Masālik al-rithā' wa-al-tafajju'*, Tunis (1990), 135–41 (gives the text of the cat's elegy).

H. KILPATRICK

Ibn al-'Amīd (d. 360/970)

Abū al-Faḍl Muḥammad ibn al-Ḥusayn ibn al-'Amīd was a Būyid vizier, prose stylist, poet and patron. Born in Qumm into a secretarial family, he served as vizier to Rukn al-Dawla,

ابن علف، ابوبکر حسن بن علی نهروانی (ح ۲۱۸-۳۱۸ ق/ ۸۳۳ - ۹۳۰ م)، شاعر. خاستگاه او یکی از روستاهای نهروان بود و نسبت نهروانی وی از همین جاست گفته‌اند پدرش در پل بردان (دهی در نزدیکی بغداد) به یونجه فروشی اشتغال داشته (ابن معنز، ۳۵۹) و به همین سبب وی به ابن علف شهرت یافته است (قس: سمعانی، ۴۱۱/۹؛ E.P.؛ ۵۱۴/۱۴؛ ابن جزری، ۲۲۲) و از حمید بن سعده بصری، نصر ابن علی جهضمی و محمد بن اسماعیل حسانی حدیث شنید (خطیب، ۳۷۹/۷). ابوبکر احمد بن نصر شدائی، ابوالفرج شنبودی از وی قرائت قرآن فرا گرفتند (ذهبی، ابن جزری، همانجاها) و گروهی نیز چون عبدالله بن حسن نحاس و ابوحفص عمر بن شاهین از وی روایت کرده‌اند (خطیب، سمعانی، همانجاها؛ ابن خلکان، ۱۰۸/۲). دوران زندگانی او با خلافت ۱۲ تن از عباسیان مقارن بود. اما ظاهراً تنها در زمان معتضد (حک ۲۷۹ - ۲۸۹) بود که در دربار خلافت ارجی یافت و معتضد که گویی آداب ندیمی، چون شعردانی و تاریخ‌شناسی و به‌خصوص ظرافت را در ابن علف یافته بود، او را به ندیمی خود برگزید (خطیب، ۳۸۰/۷؛ ابن خلکان، ۱۰۷/۲). با اینهمه در میزان نزدیکی او به دربار خلافت نمی‌توان نظر قطعی داد، زیرا اطلاعات ما در این باره از یکی دو روایت تجاوز نمی‌کند. ابن خلکان (۱۰۸/۲) اشاره می‌کند که وی با ابن معنز نیز دوستی داشته است و شاید قصیده‌ای که در رثای گربه خود سروده، در واقع مرثیه ابن معنز بوده باشد، اما این امر چندان مسلم نیست. راست است که ابن معنز شرح حال مختصری از او در طبقات خود (صص ۳۵۹ - ۳۶۰) آورده، اما تنها روایتی که او از قول ابن علف نقل کرده (ص ۱۲۶) به واسطه است نه مستقیماً از خود او. ابن خلکان (همانجا) طی روایتی که از قول پسر ابن علف نقل شده، می‌نویسد که مراد از گربه و رثای او، همانا مُحَسَّن، پسر ابن فرات وزیر معروف است. این روایت هم نوع و کیفیت رابطه شاعر را با وزیر و پسر او آشکار نمی‌کند و بر خلاف نظر فروخ (۳۹۴/۲) دلیل بر دوستی میان آن دو نیست.

ابن علف از بنیابی یک چشم محروم بود و در پیری کاملاً نابینا شد (ابن معنز، ۳۵۹؛ ذهبی، العبر، ۴۷۷/۱) و در شعر کوتاهی از این بابت اظهار دلتنگی کرده است (ابن شاکر، ۱۹۵/۱۰؛ صفدی، ۱۷۳/۱۲). وی ۱۰۰ سال زیست و در ۳۱۸ ق و به قولی ۳۱۹ ق درگذشت (نک: خطیب، ۳۸۰/۷؛ ابن خلکان، ۱۱۱/۲؛ سمعانی، ۴۱۳/۹؛ ابن جزری، ۲۳۸/۶).

ابن علف علاوه بر آنکه راوی شعر کهنه و نو بود، خود نیز فراوان شعر می‌سرود (ابن معنز، ۳۶۰) و به گفته ابن ندیم (ص ۱۹۴)، یکی از نزدیکانش اشعار و اخبار وی را که بر ۴۰۰ ورقه شامل بود، گردآوری کرده بود، اما اینک از مجموع این اشعار، چیزی جز ۱۲۳ بیت در دست نیست. این اشعار شامل یکی دو مدح کوتاه و چند غزل و رثا و شعر مناسب است که در آثار ابن معنز (صص ۳۵۹-۳۶۰)، ابن خلکان

(۳۱۹/۴)، ابن جزری (ص ۲۲۲) و دیگران آمده است و صبیح ردیف همه را در دیوانی به چاپ رسانده است (بغداد، ۱۹۷۴ م). راست است که برخی از اشعار او شهرتی داشته و مثلاً جوالیقی، غالباً قطعه کوتاه او را در رثای مبرد می‌خواند (ابن خلکان، همانجا)، اما او همه شهرت خود را مدیون دالیه بزرگی است در رثای گربه خویش که گویا ۶۵ بیت بوده (ابن خلکان، ۱۰۹/۲) و اینک ۵۸ بیت از آن باقی است (ردیف، ۱۶).

زاری شاعر در مرگ گربه که به سبب ربودن کبوترهای همسایگان به دست آنان کشته شده بود، چنان سوزناک است که غالباً خواسته‌اند آن را قطعه‌ای سراپا سمبولیک تلقی کنند و بگویند در رثای ابن معنز، یا محسن و یا فرزند یا غلام خود او سروده شده است (ابن خلکان، ۱۰۸/۲ - ۱۰۹؛ نویری، ۲۹۳/۹؛ قس: ردیف، ۱۵).

این نظر را نمی‌توان رد یا تایید کرد، اما باید اشاره کنیم که شاعر، علاوه بر این قصیده، دو قطعه دیگر نیز درباره گربه دارد (ردیف، ۳۹، ۴۴)؛ علاوه بر این، سرودن شعر در این باره، سابقه داشته است و قطعه دلنشینی که ابوالشمقمق (ه م) برای گربه خود «ناز» سروده، مشهور است (ضیف، ۴۴۰). جالب توجه آنکه آن روایتی که گفتیم ابن معنز از قول ابن علف نقل کرده، مربوط به همین ابوالشمقمق است. از دیگر اشعاری که درباره گربه سروده شده، قطعه‌ای است که ابن عمید به تقلید از شعر ابن علف سروده است (نک: تعاللی، ۱۷۹/۳).

مأخذ: ابن جزری، محمد بن محمد، غایة النهایة، به کوشش گ. برگنتر سر، قاهره، ۱۳۵۱ ق / ۱۹۳۲ م؛ ابن جوزی، عبدالرحمن بن علی، المنتظم، حیدرآباد دکن، ۱۳۵۷ ق؛ ابن خلکان، وفيات؛ ابن شاکر کننی، محمد، عیون التواریخ، نسخه عکسی موجود در کتابخانه مرکز؛ ابن معنز، عبدالله، طبقات الشعراء، به کوشش عبدالستار احمد فراج، قاهره، ۱۳۷۵ ق؛ ابن ندیم، الفهرست؛ تعاللی، تیمه الدهر، به کوشش محمد محیی الدین عبدالحمید، بیروت، دارالفکر؛ خطیب بغدادی، احمد بن علی، تاریخ بغداد، قاهره، ۱۳۴۹ ق؛ ذهبی، محمد بن احمد، سیر اعلام النبلاء، به کوشش شعیب ارنؤوط و اکرم بوشی، بیروت، ۱۴۰۴ ق / ۱۹۸۴ م؛ همو، العبر، به کوشش محمد سعید بن بیسوی، بیروت، ۱۴۰۵ ق / ۱۹۸۵ م؛ ردیف، صبیح، شعر ابن علف، بغداد، ۱۹۷۴ م؛ سمعانی، عبدالکریم بن محمد، الانساب، به کوشش شرف الدین احمد، حیدرآباد دکن، ۱۳۸۸ ق؛ صفدی، خلیل ابن ابیک، الوافی بالوفیات، به کوشش رمضان عبدالنواب، بیروت، ۱۳۹۹ ق / ۱۹۷۹ م؛ ضیف، شوقی، العصر العباسی الاول، قاهره، ۱۹۷۳ م؛ فروخ، عمر، تاریخ الادب العربی، بیروت، ۱۴۰۱ ق / ۱۹۸۱ م؛ نویری، احمد بن عبدالوهاب، نهایة الارب، قاهره، وزارة الثقافة، نیز: E.P.

عباس حجت جلالی

ابن علان، شهاب‌الدین احمد بن ابراهیم بن محمد علان شافعی (۹۷۵ - رمضان ۱۰۳۳ ق / ۱۵۶۷ - ژوئن ۱۶۲۴ م)، از صوفیان نقشبندی که به استناد نسب‌نامه‌ای منظوم که خودش سروده، نسبتش با ۲۰ واسطه به ابوبکر می‌رسیده است و به همین جهت او را «صدیقی» نیز نامیده‌اند (محبی، ۱۵۷/۱). از نسب‌نامه مذکور بر می‌آید که بعضی از اجداد او در ایران می‌زیسته‌اند، چنانکه جد چهارمش علی بن مبارکشاه از دانشمندان مشهور شیراز در سده ۸ ق به شمار می‌رفته است. اینکه ابن علان زبان فارسی را هم می‌دانسته است (نک: خانی،